

УДК 316.654

К.є.н., докторант Довгаль І.В.

Класичний приватний університет

*Рецензенти: д.соц.н., професор Класичного приватного університету Катаєв С.Л.,
д.соц.н. завідувач кафедри Класичного приватного університету Ядранський Д.М.*

ПРИНЦИПИ СТВОРЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНОГО ДІАЛОГУ

В статті розглянутий соціальний діалог як комунікативний процес. В роботі здійснено соціологічний аналіз соціального діалогу та можливості створення ефективної комунікативної моделі соціального діалогу. В статті запропоновані принципи створення комунікаційної моделі соціального діалогу. В роботі розглядаються переваги та слабкі сторони найбільш відомих комунікаційних моделей та теорій.

Ключові слова: комунікація, комунікативні особливості соціального діалогу, соціальний діалог, налагодження комунікативних практик в рамках соціального діалогу.

В статье рассмотрен социальный диалог как коммуникативный процесс. В работе осуществлен социологический анализ социального диалога и возможности создания эффективной коммуникативной модели социального диалога. В статье предложены принципы создания коммуникационной модели социального диалога. В работе рассматриваются преимущества и недостатки наиболее известных коммуникационных моделей и теорий.

Ключевые слова: коммуникация, коммуникативные особенности социального диалога, социальный диалог, налаживание коммуникативных практик в рамках социального диалога.

There is the considered social dialogue as communicative process in the article. The sociological analysis of social dialogue and possibility of creation of effective communicative model of social dialogue is in-process carried out. There are the offered principles of creation of communication model of social dialogue in the article. Advantages and weak parties of the most known of communication models and theories are in-process examined.

Keywords: communication, communicative features of social dialog, social dialog, adjusting of communicative practices, is within the framework of social dialog.

Постановка проблеми. Ведення соціального діалогу є зовсім новою соціальною практикою для сучасного українського суспільства, але як показує світовий досвід саме ефективно ведення соціального діалогу забезпечує вихід українського суспільства на якісно новий рівень соціальних відносин, який суттєво наближує нашу країну до побудови громадянського суспільства та соціальної держави.

Аналіз стану дослідження проблеми. Поняття соціальний діалог розглянуте в роботах Н. Крещенко, В. Єлагіна, С. Багрич, але роботи цих вчених відносяться до економіки та юриспруденції. Комунікативні особливості соціального діалогу розглянуті в роботах Т. Бородіної, Л. Михайлова, Л. Славова та А. Соколова. Незважаючи на всі згадані роботи сьогодні є майже не дослідженою проблема створення комунікативних моделей соціального діалогу.

Виділення невирішених раніше частин загального завдання. На сьогодні не вирішеною є проблема розгляду соціального діалогу в розрізі найбільш відомих теорій комунікаційних теорій.

Мета статті: дослідити соціальний діалог в розрізі найбільш відомих теорій комунікаційних теорій.

Основна частина. Моделювання – це процес створення та дослідження моделі, а модель – за-сіб, форма наукового пізнання. Під моделлю розуміється об'єкт будь-якої природи (абстрактно уявлена або матеріально реалізована система), який відображаючи чи відтворюючи в певному сенсі об'єкт дослідження, здатний заміщати його так, що вивчення моделі дає нову інформацію про об'єкт.

Соціальний діалог – це комунікативна технологія співпраці основних учасників суспільного процесу, яка надає можливості всім соціальним групам бути в авангарді концептуальних домовленостей в сфері координації суспільних зусиль в сфері подальшого гармонійного розвитку суспільства.

Сучасність створює можливості вдосконалення комунікаційних моделей та теорій для створення умов, які повинні створити передумови для розвитку передової системи ведення соціального діалогу. В рамках сучасної системи соціального діалогу та її комунікаційних особливостей можна говорити про низький рівень освіченості що до знань про сам соціальний діалог. Тому слід говорити про спеціальні педагогічні технології, що повинні мати значну інформаційну підтримку. Так як сучасні інформаційні технології головними перевагами яких є активне продукування комунікативних актів та швидке їх розповсюдження сприяє надія підвищення рівня знання про соціальний діалог. Отримання цих знань повинно призвести до проникнення поняття соціальний діалог та його інформаційного відображення в сферу позитивних соціальних стереотипів життєвого світу особистості. Це сприятиме в подальшому вірусну передачу позитивного знання про соціальний діалог та його можливостей для забезпечення соціального самопочуття своїх соціальних груп.

Часто людина або представник тієї чи іншої соціальної групи, якій треба донести важливу інформацію до громади або всього українського суспільства. У такої людини чи групи людей є два варіанти дій. Перший варіант заплатити за цю послугу на загальних засадах. Другий варіант привернути увагу засобів масової інформації не використовуючи грошей чи інших матеріальних заохочень. Перший шлях є малодоступним для широких верств населення через дорожнечу, а другий – важкий через заангажованість, яка виникає через приналежність до влади або великого бізнесу, які часто не зацікавлені в розповсюдженні цієї інформації.

Загалом комунікаційно-педагогічна складова моделі соціального діалогу повинна містити наступний алгоритм:

- повинна бути зорганізована можливість організації процесу керованого педагогічно пізнання в сфері соціального діалогу, який є стане ідеологічним оплотом соціального діалогу;

- педагогічні технології індивідуалізація навчального процесу при збереженні його цілісності за рахунок програмованості і динамічної адаптованості автоматизованих навчальних програм, які не будуть залежати від точки зору конкретної особистості, що надасть можливість мислити новим спеціалістам в сфері соціального діалогу в одній системі координат і це стане важливою ознакою системності;

- головна мета педагогіко-інформаційного процесу в рамках соціального діалогу полягає в прищепленні його учасникам системного підходу та багатокрокового мислення. Даний вид мислення надасть в майбутньому;

- створення можливості для формування ефективної системи, що може в перспективі забезпечити кожній соціальній групі індивідуальну траєкторію розвитку та саморозвитку. Дана траєкторія є запорукою подальшого прогресу сфери соціального діалогу як в рамках України. На даний мо-

мент в нашій країні є суттєві проблеми в сфері інформаційного забезпечення. В умовах обмеженості технологій і сил, треба мінімізувати вплив деструктивних інформаційних аспектів та хиби аналізу питань які виносяться на обговорення в рамках соціального діалогу та супутніх процесів.

Принцип валідності в рамках соціального діалогу не може зводитись до ланцюга припущень так як це веде в глухий кут не тільки інформаційні кампанії на підтримку соціального діалогу, але й на його ефективності. Ефективним не може бути припущення в сфері функціонування універсальних закономірностей суспільного буття. В подібних ситуаціях робляться спроби неадекватного застосування інновацій. Особливо коли високий рівень глобальності, то слід зважати на значну кількість природних похибок та дефектів. До того ж слід боротися в даному випадку з приватними допущеннями, що не впливають із аксіом та констант соціального діалогу та питань, що активно обговорюються в тому чи іншому раунді соціального діалогу. Сучасна комунікація в рамках атрибутів та рутинності інформаційної доби віртуалізується.

Віртуалізація суспільства загалом та окремих суспільних процесів та явищ сприяє з одного боку створенню своєрідних ескізованих моделей для кращого уявлення цих процесів та вдосконалення їх окремих елементів та соціальних практик, що відбуваються в їх рамках. На даний момент цей процес далекий від ідеалу і саме тому ми наголошуємо на його ескізованості. Рівень формування ескізованих моделей в рамках соціального діалогу сформульований не на рівні однозначних і систематичних емпіричних узагальнень і метафоричних концептуальних поєднань. До того ж релії віртуального світу віртуальному світі суттєво відрізняється від соціальної реальності. Неможливість створення повноцінної моделі через ескізи все-таки не відмінняє ефективності ескізованих комунікаційних моделей в практиці соціального діалогу так як пілотний варіант аналізу системи є дуже корисним для всіх його учасників.

Цікавою в сфері створення комунікаційної моделі соціального діалогу може бути і методика регресивного аналізу. Регресійний аналіз використовується, коли відносини між змінними можуть бути виражені кількісно у вигляді деякої комбінації цих змінних. Отримана комбінація використовується для передбачення значення, що може приймати цільова (залежна) змінна, що обчислює на заданому наборі значень вхідних (незалежних) змінних [2, с. 912]. В більшості випадків в рамках регресивного аналізу використовуються стандартні методи, що часто є валідно-тотожними до соціальної статистики. Більшість моделей досліджуються такі як лінійна регресія, але більшість реальних моделей не укладаються в її рамки. На думку Р. Айвазяна при розрахунках параметрів моделі метод найменших квадратів як правило застосовується метод найменших квадратів, але також можуть бути використані інші методи. Так само метод найменших квадратів може бути використаний і для нелінійних моделей метод найменших квадратів є більш вдалим інструментом моделювання [1]. В той же час регресивний аналіз надає додаткові можливості моделювання частини соціальної реальності, яку ми називаємо соціальним діалогом. Ця форма соціальної реальності потребує якісного математичної складової і ця методика в рамках інформаційної складової є одним з етапів на якому можна позитивно оцінити всі етапи соціального діалогу.

Ще одним з методів моделювання комунікативної частини соціального діалогу є прогнозування тимчасових послідовностей. Наріжною платформою для різних систем прогнозування служить специфічна інформація, яка архівується в інформаційних системах, що репрезентується системою тимчасових рядів. Якщо в рамках соціального діалогу можна формувати ескізовані наукові моделі з використанням шаблонів, що допомагають відображають основні проблеми розвитку системи

соціального діалогу для розвитку системи в майбутньому через виконання ними функції своєрідного динамічного соціального моніторингу. Подібний моніторинг на основі якого можна займатися прогнозуванням подальшого функціонування соціального діалогу. Це прогнозування тимчасових послідовностей дозволяє на основі аналізу поведження тимчасових рядів оцінювати майбутні значення прогнозованих змінних. Ці моделі повинні містити в собі особливі ознаки часу: ієрархія періодів, особливі відрізки часу, сезонність, свята й ін.

В рамках суспільств з незбалансованою соціальною справедливістю часто антисоціальний процес, що має своє вираження через спокусу за допомогою участі в соціальному діалозі підсилити свій соціальний авторитет або заволодіти адміністративними функціями, які реалізуються в конкретні владні повноваження. З цього приводу Ф. Фукуяма відзначав «на практиці при цьому виходить, що зовнішнім учасникам такого будівництва, що бажає нарощувати адміністративну силу – будь те міжнародні фінансові інститути, двосторонні донори або неурядові організації, – найкраще оптимально здійснювати прямі уливання в урядові органи в країнах-клієнтах, тим самим забезпечуючи стабільність» [4, с. 22]. Суспільство не повинно ставити жорсткі умови використання тих чи інших ресурсів, але наполягати на певних стандартах звітності відносно певного роду результатах ведення соціального діалогу. Мета цих запобіжних заходів полягає в попередженні корупційних діянь учасників соціального діалогу.

Структура комунікаційних процесів соціального діалогу складається з наступних компонентів:

- первинна комунікація;
- вторинна комунікація;
- інфраструктурна комунікація.

Основна комунікаційна схема

До первинної комунікації ми відносимо процес збору інформації про важливі проблеми, які збираються та обговорюються на рівні первинних організацій основних учасників соціального діалогу. До них ми відносимо первинні комунікативні відносини в рамках організацій роботодавців, профспілок, неформальних комунікативних відносин між основними учасниками соціального діалогу.

Згадані нами учасники соціальному діалогу на етапі первинної комунікації замагаються пошуком креативних ідей, які вони потім роблять спробу виносити на загальнонаціональне обговорення. Саме в рамках даного обговорення і відбувається пошук громадського компромісу та виробляється та тактика і стратегія концептуального розвитку суспільних процесів, що є важливими для всіх учасників українського суспільства та всіх соціальних інституцій в рамках структури українського суспільства.

Основні комунікаційні засоби в рамках первинної комунікації є примітивними. Та в той же час вони є надійними з низьким рівнем комунікаційних перепинів. Здебільшого дані перепони виникають через велику кількість комунікаторів або великі просторові-часові проміжки, які сприяють викривленню змістів в раках соціального діалогу чи інших соціальних систем та процесів.

Серед безпосередніх засобів комунікації в рамках первинної комунікації здійснюються через діалоги серед представників трудових колективів, діалоги окремих держслужбовців, бесіди окремих роботодавців на теми функціонування промисловості та соціальної сфери. До того ж сюди ми відносимо і моно комунікації в рамках загальної масової комунікації. Сюди ми відносимо виступи на телебаченні, статті в друкованих засобах масової інформації, дописи в електронних блогах та

соціальних мережах, форумах та інтернет-чатах в яких містяться ідеї, вимоги, заклики та інші лінгвістичні форми, які можуть розглядатися в рамках соціального комфорту.

До вторинної комунікації ми відносимо збір ідей соціального діалогу, що вже виносяться на розгляд окремих соціальних груп, незважаючи на їх чисельність та статус. З боку держави та бізнесу даний вид комунікації слід розглядати в формі комунікативних актів, що проявляються на офіційних подіях до яких ми відносимо профільні та промислові збори, заяви офіційних осіб, виступи в Верховній Раді України, засіданнях місцевих та обласних рад, громадських обговореннях та інших офіційних заходах.

З точки зору психології даний вид комунікації ми можемо розглядати як вираження несвідомого, яка виражається через різні комунікативні форми. В рамках комунікативних актів справа йде до реалізації думок архетипів, які реалізуються через комунікативні акти всіх учасників первинної комунікації в рамках соціального діалогу.

Поняття архетипу застосовано в науці в працях класика світової психології К. Юнга. Дане поняття є складним при застосуванні в теорії масових комунікацій. На думку А. Леонтьєва «властивість архетипу до актуалізації в соціальній взаємодії дає підстави визнати його основним елементом колективного несвідомого, котре адекватно інтертекстуальності, причому інтертекстуальності в тім значенні, що надавали терміну представники школи постструктуралізму» [1, с. 94], тобто це прояв колективного несвідомого, що існує в рамках конкретного комунікативного акту і не належить волі комунікаторів. Дане явище є скоріше провідником архетипних символів рутинно-образної системи з неусвідомленого рівня об'єктивно-психологічного буття у сферу життєвого світу українців, що нами на розглядається відокремлено та може секуляризуватися у важливі для цього моменти соціальної дійсності.

На рівні вторинної комунікації в рамках соціального діалогу дійсність розглядається як соціальне поле, де відбуваються певні комунікативні процеси, що сприяють соціальній взаємодії. На даному етапі здійснюється встановлення підстав казаулістичності. Тобто відбувається процес пояснення соціальних позицій учасників всіх рівнів соціального діалогу.

На рівні інфраструктурної комунікації відбувається процес фахової оцінки позицій учасників соціального діалогу та відбувається процес пошуку нових змістів для розвитку соціальної взаємодії між всіма учасниками соціального діалогу.

Особливістю даного виду масової комунікації полягає в тому, що в його основі є проведення наукового та соціологічного аналізу, які забезпечують продукування наукових знань в рамках соціального діалогу.

Дані знання розповсюджуються через комунікативні акти в рамках публікацій в друкованій та електронній пресі, наукових журналах, виступах на науково-практичних конференціях, науково-популярних фільмів та телепередач і т.д. До того ж основною формою роботи представників інфраструктурної частини соціального діалогу є опублікування результатів експертизи у вигляді звітів наукових досліджень та експертиз.

Останнім видом комунікативних актів в рамках соціального діалогу є безпосередньо діалог. Це діалог між безпосередніми учасниками соціального діалогу, які вже озвучили свої позиції і проводять обговорення їх.

Висновки. Соціальний діалог певною формою соціальної комунікації. Особливістю цієї комунікації полягає в її складній структурі та складність здійснення через передачу повноважень

соціальних груп окремим особам, що відіграють роль комунікаційних посередників в рамках соціального діалогу. Здійснюються комунікативні акти в рамках соціального діалогу в чотири етапи кожний з яких має свої особливості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Айвазян С. А. *Прикладная статистика и основы эконометрики [Текст]* / С.А. Айвазян, В.С. Мхитарян. – М.: ЮНИТИ, 1998. – 1022 с.
2. Дрейпер Н. *Прикладной регрессионный анализ. Множественная регрессия [Текст]* / Н. Дрейпер, Г. Смит. – 3-е изд. – М.: Диалектика, 2007. – С. 912.
3. Леонтьев А. *Бессознательное и архетипы как основа интертекстуальности [Текст]* / А. Леонтьев // *Структура и семантика. Т. 1.* – М., 2001. – С. 92-100.
4. Фукуяма Ф. *Сильное государство: Управление и мировой порядок в XXI веке [Текст]* / Ф. Фукуяма. – М: АСТ: АСТ М.: Хранитель, 2006. – 220 с.

Стаття надійшла до редакції 20.08.2012